

OPOJNE DROGE U KAZNENOM ZAKONODAVSTVU REPUBLIKE SRPSKE

prof. dr Ljubinko Mitrović

*redovni profesor na Fakultetu pravnih nauka, Panevropski univerzitet APEIRON u Banjoj Luci,
ljubinko58@gmail.com*

doc. dr Nikolina Grbić-Pavlović

*inspektor za specijalističku obuku, docent, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske,
nikolinagrbić@blic.net*

Sonja Tomašević

*viši stručni saradnik, diplomirani pravnik, Ombudsman za djecu Republike Srpske,
sonja-mitrovic@hotmail.com*

Apstrakt: *Zloupotreba opojnih droga i drugih psihoaktivnih supstanci prirodnog ilisintetičkog porijekla predstavlja staru, dugo vremena poznatu, negativnu, socijalnopatološku pojavu kojom se ne ugrožava isključivo zdravlje i život ljudi, već se ugrožavaju i porodica, zatim uža i šira društvena zajednica, te svakako bezbjednost cijele jedne države. Zloupotreba opojnih droga, kao i niz nedozvoljenih aktivnosti pojedinaca i grupa u vezi i povodom raspolaganja opojnim drogama, predviđeni su kao različiti oblici i vidovi krivičnih djela i prekršaja u savremenom krivičnom, odnosno prekršajnom zakonodavstvu.*

Sva nacionalna kaznena zakonodavstva na bazi međunarodnopravnih akata univerzalnog i regionalnog karaktera predviđaju jedno ili više krivičnih djela, odnosno prekršaja i sisteme krivičnih i prekršajnih sankcija za njihove učinioce.

Problem narkomanije, odnosno problem zloupotrebe opojnih droga definisan kao ogroman problem savremenog društva nije zaobišao ni Republiku Srpsku, odnosno Bosnu i Hercegovinu. Shodno tome, kaznenopravni sistem Republike Srpske sadrži nekoliko odredbi kojima se propisuje odgovornost (krivična ili prekršajna) i kažnjavanje za nedozvoljene radnje i djelatnosti pojedinaca i grupa u vezi i povodom opojnih droga i psihoaktivnih supstanci. U ovom radu, upravo se razmatraju pozitivna kaznenopravna rješenja zloupotrebe opojnih droga u kaznenom zakonodavstvu Republike Srpske.

Ključne riječi: *o pojne droge, zloupotreba, krivično djelo, prekršaj, zakoni, odgovornost, sankcije.*

1. UMJESTO UVODA

Opojnim drogama smatraju se supstance prirodnog ili sintetičkog porijekla, uključivši psihotropne supstance uvrštene u listu opojnih droga i psihotropnih supstanci¹. S druge strane, opojna droga² jeste medicinski lijek ili opasna supstanca sa adiktivnim i psihotropnim svojstvima, ili supstanca koja se lako može pretvoriti u takvu supstancu, ako podliježe nadzoru po međunarodnoj konvenciji koju je Bosna i Hercegovina potvrdila, ili supstanca koja je proglašena opojnom drogom od nadležne institucije Bosne i Hercegovine ili nadležne institucije entiteta³. Radi se o onim supstancama čijom se upotrebom mogu stvoriti stanja zavisnosti koja mogu izazvati oštećenja zdravlja ljudi ili na drugi način ugroziti ljudski integritet u fizičkom, psihičkom ili socijalnom smislu. Supstanca koja se može upotrijebiti za izradu opojne droge jeste svaka prirodna ili sintetička supstanca koja se može upotrijebiti za izradu opojne droge (kao prekursori ili druge hemikalije), uvrštena u listu tih supstanci⁴.

Zloupotreba opojnih droga nedvosmisleno je jedan od najsloženijih problema savremene politike suzbijanja kažnjivih ponašanja (tzv. kriminalne politike) i krivičnog prava današnjice u svijetu i kodnas. Ovakav zaključak proizlazi ne samo iz ukupnog broja prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za neki odoblika ovoga krivičnog djela, odnosno prekršaja na višegodišnjem nivou, već još više iz razumno pretpostavljene tzv. "tamne brojke" kriminaliteta direktno ili indirektno (krivična djela protivimovine, krivična djela nasilja, maloljetnička krivična djela itd.) povezanim sa zloupotrebom opojnih droga⁵.

Zloupotreba opojnih droga predstavlja tešku socijalnopatološku i kriminološku pojavu kao i veliko društveno zlo kojim se u značajnoj mjeri ugrožava bezbjednost, i to ne samo bezbjednost u međunarodnim razmjerama, već i bezbjednost jednog društva u cjelini, kao i bezbjednost svakog lica,

¹ Član 3 Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

² Opojne droge i psihoaktivne supstance različito se nazivaju u zavisnosti od govornog područja. Tako postoje sljedeći nazivi: *addicting drugs* (engleski), *stupéfiant*s (francuski), *narkotičeskie sredstva* (ruski), *rauschgift* (njemački) i sl. U srpskom jeziku koriste se izrazi droga, psihoaktivna supstanca, psihodelična supstanca, opojno sredstvo itd.

³ Član 2 tačka 35 Krivičnog zakona Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br. 36/2003; 21/2004 – ispr.; 69/2004; 18/2005; 42/2010; 42/2011; 59/2014; 76/2014; 46/2016 i 75/2017; član 1 tačka 33 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 3/2003; 32/2003 - ispr.; 37/2003; 54/2004; 61/2004; 30/2005; 53/2006; 55/2006; 8/2010; 47/2014; 22/2015; 40/2015; 35/2018 i 46/2021.

⁴ Mitrović, Lj. 2008. Opojne droge u kaznenom zakonodavstvu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, *Defendologija*, Teorijsko stručni časopis za pitanja zaštite, bezbjednosti odbrane, obrazovanja, obuke i osposobljavanja, broj 21-22, Banja Luka, str. 43-52.

⁵ Grupa autora, 2010. *Zloupotreba opojnih droga*, studije i analize, 1998-2007; Državni zavod za statistiku, Zagreb, str. 17.

odnosno pojedinca, pripadnika tog društva⁶. U svakom slučaju, to je negativna društvena pojava koja se epidemijski, gotovo nezaustavljivo širi od kraja prošlog i prvih decenija dvadeset prvog vijeka prodirući u sve pore jednog društva uopšte. Opojne droge u svakom slučaju, napadaju pojedinca, njegovofizičko i psihičko zdravlje, njegovu porodicu, užu i širu okolinu, pa i cijelu društvenu zajednicu⁷.

Zbog toga su zloupotreba opojnih droga i različite protivpravne, društveno opasne i nedozvoljene aktivnosti pojedinaca i kriminalnih grupa vezane za nedozvoljenu proizvodnju, preradu i stavljanje u promet opojnih droga (odnosno trgovina i drugi vidovi činjenja opojnih droga dostupnim širokom krugu potencijalnih uživalaca, odnosno konzumenata) našle svoje mjesto u sistemu krivičnopravne zaštite pojedinaca i društva u cjelini⁸. No, budući da se radi o pojavi koja ugrožava osnove postojanja i daljeg razvoja cijele društvene zajednice, to je ovom problemu posebnu pažnju posvetila i šira međunarodna zajednica⁹.

U tom smislu su u okviru i pod okriljem Ujedinjenih nacija¹⁰ donesene tri konvencije obavezujuće snage za države potpisnice koje su utvrdile sistem pravila ponašanja za pojedine države i fizička i pravna lica na njihovim teritorijama u vezi sa proizvodnjom, preradom i prometom opojnih droga i psihoaktivnih supstanci, ali su istovremeno utvrdile i sistem odgovornosti i kažnjivosti za kršenje ovih pravila ponašanja¹¹. Dakle, shodno navedenom, od posebnog su značaja sljedeći međunarodnopravni akti, i to:

- 1) Jedinствена konvencija o opojnim drogama iz 1961. godine (donesena 20. marta 1961. godine u Njujorku)¹²,
- 2) Konvencija o psihotropnim supstancama iz 1971. godine¹³;

⁶ Jovašević, D. 1985. *Narkomanija kao socijalno patološka pojava i njen kriminogeni značaj*, Beograd, str. 37. i dalje.

⁷ Bisio, B. 1980. *Psiha i droga*, Beograd, str. 34-39.

⁸ Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2012. Zloupotreba opojnih droga u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, Zbornik radova sa VI Naučnog skupa pod nazivom: *Društvena reakcija na savremene oblike ugrožavanja bezbjednosti*, Dani bezbjednosti, FBZ Banja Luka; str. 281-291.

⁹ O istorijskom razvoju međunarodnopravnog regulisanja zloupotrebe opojnih droga i njihove nedozvoljene proizvodnje i trgovine vidi više: Radulović, D. 1999. *Međunarodno krivično pravo*, Podgorica; Stojanović, Z. 2002. *Međunarodno krivično pravo*, Beograd; Đurđić, V. & Jovašević, D. 2003. *Međunarodno krivično pravo*, Beograd.

¹⁰ Grupa autora SSUP, 1981. *Borba protiv nosilaca ilegalne trgovine opojnim drogama na unutrašnjem i međunarodnom planu*, Beograd, str. 352 i dalje.

¹¹ Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2014. Zloupotreba opojnih droga u krivičnom pravu s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu, Internacionalna asocijacija kriminalista Banja Luka, *Zbornik radova sa Međunarodne naučno-stručne konferencije*, Istočno Sarajevo.

¹² Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, broj 2/1964.

¹³ Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, broj 40/1973.

3) Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci od 19. decembra 1988. godine¹⁴.

Sve tri pobrojane konvencije koje, usput rečeno sadrže i listu zabranjenih opojnih droga i psihoaktivnih supstanci i njihovih preparata, potpisala je i ratifikovala bivša SFR Jugoslavija, te su ove konvencijesamim tim postale sastavnim dijelom unutrašnjeg pravnog sistema SFR Jugoslavije. Nadalje, na osnovu izričite odredbe iz Aneksa 2 Ustava Bosne i Hercegovine i odredbe člana 12 Ustavnog zakona za provođenje Ustava Republike Srpske, navedene konvencije predstavljaju integralni dio pravnog sistema Republike Srpske i Bosne i Hercegovine (stupanjem na snagu Uredbe sa zakonskom snagom - Službeni list Republike BiH, broj 2/92, Bosna i Hercegovina je preuzela pravne norme bivše SFR Jugoslavije, te tako postala potpisnica sve tri konvencije po osnovu sukcesije)¹⁵.

Na temelju obaveza koje su preuzete ratifikacijom navedenih međunarodnopravnih konvencija, u bivšoj zajedničkoj državi donesen je i poseban Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga¹⁶ koji je, između ostalog odredio organizacije i lica koja su na osnovu odgovarajućih odobrenja nadležnih državnih organa bila obavezna da po određenom postupku i na način određen zakonom obavljaju pravno dozvoljenu proizvodnju, preradu i stavljanje u promet opojnih droga¹⁷. Navedeni zakon je utvrdio i sistem prekršaja (kao posebne vrste kažnjivih javnopravnih delikata za kršenje zakonskih obaveza).

2. OPOJNE DROGE U KAZNENOM ZAKONODAVSTVU U BIH

U Bosni i Hercegovini, sistem krivičnih djela iz oblasti nedozvoljene proizvodnje, prerade i prometa opojnih droga i psihoaktivnih supstanci definisan je krivičnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine¹⁸. Tako, Krivični

¹⁴ Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, broj 14/1990.

¹⁵ Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2014. Zloupotreba opojnih droga u krivičnom pravu s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu, Internacionalna asocijacija kriminalista Banja Luka, *Zbornik radova sa Međunarodne naučno-stručne konferencije*, Istočno Sarajevo.

¹⁶ Službeni list SFRJ, broj 13/1991.

¹⁷ Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2014. Zloupotreba opojnih droga...

¹⁸ Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine danas, shodno njenoj ustavnoj strukturi i raspodjeli nadležnosti čine četiri zasebna krivično-pravna sistema, i to: Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Ovo svakako podrazumijeva i nesmetanu egzistenciju četiri krivična zakona (slično ovom, imamo i četiri zakona o krivičnom postupku ili četiri prekršajna zakona), i to: Krivičnog zakonika Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br.64/2017; 104/2018 - odluka US, 15/2021 i 89/2021 koji je stupio na snagu jula 2017. godine; Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 36/2003; 21/2004; 69/2004; 18/2005; 42/2010; 42/2011; 59/2014; 76/2014; 46/2016 i 75/2017 koji je stupio na snagu 1. avgusta 2003. godine; Krivičnog zakona Brčko distrikta

zakon Bosne i Hercegovineu glavi sedamnaestoj koja nosi naslov: Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, u odredbi člana 195 predviđakrivično djelo pod nazivom “Neovlašteni promet opojnim drogama”. Nadalje, u ostalim krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini (glava dvadeset prva u Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine, glava dvadeset prva Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i glava sedamnaesta Krivičnog zakonika Republike Srpske) su, u skladu sa obavezama koje su preuzete potpisivanjem navedenih međunarodnopravnih akata, predviđena dva krivična djela u vezi sa inkriminacijom različitih nedozvoljenih, protivpravnih i društveno opasnih djelatnosti u vezi sa opojnim drogama i psihoaktivnim supstancama, odnosno sa ilegalnom proizvodnjom, preradom (fabrikacijom) i trgovinom opojnim drogama, i to:

1) neovlaštena proizvodnja i (stavljanje u) promet opojnih droga - radi se o krivičnom djelu predviđenom u odredbama člana 238 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, člana 232 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i člana 207 Krivičnog zakona Republike Srpske i

2) posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga - navedenokrivično djelo predviđeno je u odredbama člana 239 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, člana 233 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i člana 208 Krivičnog zakona Republike Srpske¹⁹.

Kao posebno značajan pravni propis u ovoj oblasti, u Republici Srpskoj treba istaći i Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga²⁰ koji je donesen decembra 2003. godine. Interesantno, ovaj zakonski tekst, od svog donošenja, odnosno skoro dvadeset godina nije niti jednom mijenjan, što može da govori i o njegovom kvalitetu, ali svakako i o njegovoj usklađenosti sa međunarodnim standardima.

Ovim zakonom određeno je koje se supstance ili preparati smatraju opojnim drogama, a samim tim i koje sve supstance ili preparati mogu biti predmetom krivičnog djela, odnosno prekršaja koji se odnose na zloupotrebu opojnih droga²¹. Isto tako, donošenjem ovog zakona Republika Srpska je izvršila dio obaveza preuzetih ratifikovanjem međunarodnih konvencija i drugih međunarodnih akata iz oblasti proizvodnje i prometa opojnih droga. S druge strane, ovim zakonom je oblast proizvodnje i prometa opojnih droga u legalne, odnosno dozvoljene svrhe potpuno uređena tako što su njime uređena pitanja

Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj 19/2020 – Prečišćeni tekst koji je stupio na snagu 1. jula 2003. godine i Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/2003; 32/2003 - ispr.; 37/2003; 54/2004; 61/2004; 30/2005; 53/2006; 55/2006; 8/2010; 47/2014; 22/2015; 40/2015; 35/2018 i 46/2021 koji je stupio na snagu 1. marta 2003. godine.

¹⁹ Mitrović, Lj.& Jovašević, D. 2014. Zloupotreba opojnih droga...

²⁰ Službeni glasnik Republike Srpske, br.110/2003 i 29/2004 – ispr..

²¹ Ibidem.

uslova za proizvodnju opojnih droga, posjedovanje i promet opojnih droga, proizvodnju, posjedovanje i promet supstanci koje se mogu upotrijebiti za izradu opojne droge, kao i evidencije iz oblasti proizvodnje i prometa opojnih droga²².

I na kraju, ovim zakonom propisane su i različite mjere za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga, zatim postupak sa oduzetim opojnim drogama, ali i kaznene odredbe za nepoštovanje zakonskih obaveza.

3. OPOJNE DROGE U AKTUELNOM KRIVIČNOM ZAKONIKU REPUBLIKE SRPSKE

U Krivičnom zakoniku Republike Srpske²³ u glavi sedamnaestoj posebno su propisana dva²⁴, veoma značajna krivična djela iz ove oblasti, i to:

²² Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2014. Zloupotreba opojnih droga...

²³ Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017; 104/2018 - odluka US; 15/2021 i 89/2021.

²⁴ I u Krivičnom zakonu Federacije BiH, u glavi dvadeset prvoj u grupi krivičnih djela protiv zdravlja ljudi predviđena su dva krivična djela vezana za zloupotrebu droga. Tako je u odredbi člana 238 Krivičnog zakona predviđeno krivično djelo pod nazivom: "Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga", a u odredbi člana 239 istog Zakona krivično djelo: "Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga". 1) Krivično djelo "*Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga*" ima više oblika ispoljavanja. Osnovno djelo za koje je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina čini lice koje neovlašteno (odnosno suprotno postojećim propisima iz ove oblasti) proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju ili radi prodaje kupuje, drži ili prenosi ili posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašteno stavlja u promet materije ili preparate koji su proglašeni za opojne droge. Teži oblik ovog krivičnog djela čini onaj ko organizuje grupu ljudi s ciljem učinjenja krivičnog djela neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga ili ko postane članom takve organizovane grupe ljudi. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine. Poseban oblik ovog krivičnog djela čini onaj ko neovlašteno izrađuje, nabavlja, posreduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstancu za koje zna da su namijenjene proizvodnji opojnih droga, a on će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. 2) Drugo krivično djelo predviđeno u odredbi člana 239 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine nosi naziv: "*Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga*". Ovo krivično djelo čini lice koje preduzima neku od sljedećih djelatnosti, i to: a) navodi drugog na uživanje opojne droge, b) daje drugom opojnu drogu da je on ili neko treće lice uživa, c) stavlja na raspolaganje prostorije radi uživanja opojnih droga i d) na drugi način drugom omogućava da uživa opojne droge. Za osnovni oblik ovog krivičnog djela propisana je kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca do pet godina. Teži oblik (kvalifikovani oblik) ovog krivičnog djela za koji je predviđena kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina postoji u sljedećim slučajevima, i to: a) ako je krivično djelo učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, b) ako je djelo učinjeno prema više lica i c) ako su učinjenjem djela prouzrokovane naročito teške posljedice.

1) neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga u odredbi člana 207 Krivičnog zakonika i

2) omogućavanje uživanja opojnih droga u odredbi člana 208 Krivičnog zakonika.

1) Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga kao krivično djelo iz člana 207 Krivičnog zakonika Republike Srpske obuhvata neovlaštenu proizvodnju, preradu, prodaju ili nudenje na prodaju ili kupovinu, držanje ili prenošenje radi prodaje, posredovanje u prodaji ili kupovini i svaki drugi način kojim se neovlašteno stavljaju u promet supstance ili preparati koji su proglašeni za opojne droge²⁵. Za ovo krivično djelo, odnosno osnovni oblik ovog djela propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina.

Objekt zaštite jeste zdravlje ljudi, a objekt napada jesu prirodne ili sintetičke supstance ili preparati koji su proglašeni za opojne droge, a koji djeluju na centralni nervni sistem čovjeka, a poslije kraće ili duže upotrebe izazivaju stanje fizičke ili psihičke zavisnosti (adikcije) tako da usljed naglog prestanka sa unošenjem droge u organizam nastupa apstinencijalna kriza²⁶.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj koji obuhvata svijest o neovlaštenosti postupanja²⁷.

Radnja izvršenja je određena alternativno i obuhvata različite djelatnosti vezane za neovlaštenu proizvodnju (pojam "neovlašteno" znači da proizvodnja opojnih droga ne mora biti i nije uvijek zabranjena, odnosno sama proizvodnja opojnih droga da bi bila legalna, mora biti dozvoljena jer za ovu djelatnost subjekt proizvodnje mora dobiti odgovarajuće dozvole, saglasnosti i ispunjavati određene uslove; pod pojmom proizvodnje kao privredne grane podrazumijeva se "vječiti proces prisvajanja, prerade i oblikovanja predmeta prirode, koje vrši čovjek, da bi obezbijedio materijalne uslove života, i na taj način zadovoljio potrebe pojedinca, društvenih grupa i širih zajednica"²⁸) i promet supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge. Iz toga proizilazi da preduzimanje bilo koje od zakonom određenih djelatnosti predstavlja svršeno krivično djelo.

U prvu grupu radnji ili djelatnosti koje su obuhvaćene radnjom izvršenja ubrajamo one koje se tiču proizvodnje opojnih droga (pod proizvodnjom opojnih droga smatra se stvaranje opojnih droga, odnosno to je svaka aktivnost

Neovlašteno posjedovanje opojne druge takođe je kažnjivo. Naime, onaj ko neovlašteno posjeduje opojnu drogu, kazniće se kaznom zatvora do jedne godine. I na kraju, opojne droge koje su predmetom oba ova krivična djela oduzeće se.

²⁵ Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017; 104/2018 - odluka US; 15/2021 i 89/2021.

²⁶ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 453-463.

²⁷ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka, str. 119-124.

²⁸ *Ekonomska enciklopedija, I deo*, Savremena administracija, Beograd, 1984.

izvršioca krivičnog djela neovlaštene proizvodnje opojnih droga kojom se iz određenog materijala može dobiti supstanca koja ima svojstvo opojne droge²⁹; radi se o djelatnosti kojom se ostvaruje sađenje, gajenje i ubiranje biljaka ili uzimanje ekstrakta, supstanci iz njih, odnosno aktivnosti kojom se iz određene materije može dobiti supstanca koja ima svojstvo opojne droge). U čemu se ta aktivnost sastoji zavisi od prirode materije koja se prerađuje i iz koje se dobija supstanca. Kao proizvodnja opojnih droga smatra se i neovlašteni uzgoj maka ili psihoaktivne konoplje ili drugih biljaka iz kojih se dobija opojna droga ili koje same sadrže opojnu drogu³⁰), ali i prerade opojnih droga (preradom se označava svaka djelatnost kojom se ostvaruje čišćenje, mljevenje ili ukrštanje biljke droge, odnosno vađenje njenih sastojaka hemijskim ili fizičkim putem i pravljenje proizvoda (prah, tečnost) za upotrebu). Drugu grupu radnji predstavljaju one djelatnosti kojima se vrši stavljanje opojne droge u promet, a to su prije svega prodaja, nuđenje na prodaju, kao i svaki drugi oblik neovlaštenog stavljanja opojne droge u promet³¹. Treću grupu djelatnosti predstavljaju one djelatnosti kojima se neovlašteno omogućava stavljanje opojnih droga u promet i tu ubrajamo prodaju, nuđenje na prodaju, kupovinu, držanje, prenošenje radi prodaje, posredovanje u prodaji ili kupovini opojnih droga ili na drugi način. Prodaja opojnih droga jeste zamjena opojnih droga za novac (domaći ili strani), a nuđenje na prodaju opojnih droga jeste pokušaj prodaje u vidu izlaganja I pokazivanja robe i traženja za nju određene cijene. Stavljanje u promet opojnih droga na drugi način podrazumijeva poklanjanje, davanje na probu, razmjenu, itd. Omogućavanje (radnja pomaganja koja je dobila karakter samostalne radnje izvršenja) stavljanja u promet opojnih droga čini se prenošenjem ili posredovanjem u kupovini ili prodaji opojnih droga. Posredovanje u prodaji opojnih droga odnosi se na traženje kupca za robu ili robe za kupca³².

Za postojanje ovog krivičnog djela bitno je da se radnja izvršenja preduzima neovlašteno, odnosno suprotno propisima o proizvodnji I prometu opojnih droga. Posljedica ovog djela je apstraktna opasnost po zdravlje ljudi. Djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje zakonom određene djelatnosti.

Djelo ima dva teža oblika ispoljavanja. Prvi teži oblik djela za koji je propisana kazna zatvora od pet do petnaest godina postoji u sljedećim slučajevima, i to: 1) ako se radnja izvršenja sastoji u nuđenju, prodaji ili posredovanju u prodaji supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge, i to: a) određenim licima, odnosno licima sa posebnim svojstvom, što svakako mora biti poznato učiniocu djela kao što su dijete ili duševno

²⁹ StavVrhovnog suda Srbije – Kž. 965/99 od 16.09.1999. godine.

³⁰ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 453-463.

³¹ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka, str. 119-124.

³² Ibidem.

poremećeno lice, b) na određenom mjestu: u školi ili drugim vaspitno-obrazovnim, sportskim ili kulturnim ustanovama, kao i mjestu koje služi za obrazovanje, vaspitanje, sportsku ili drugu društvenu aktivnost djece ili mjestu koje se nalazi u njihovoj neposrednoj blizini, javnom lokalu ili na javnoj priredbi i c) koja se preduzima na određeni način – iskorištavanjem djeteta (odnosno lica uzrasta do osamnaest godina), 2) ako radnju izvršenja osnovnog djela preduzme: a) lice sa određenim svojstvom: službeno lice, nastavnik, vaspitač, socijalni ili zdravstveni radnik ili sveštenik i b) na određeni način – korištenjem svog položaja i 3) ako se radnja izvršenja: a) sastoji u organizovanju mreže preprodavaca ili posrednika³³. Radnja izvršenja jeste djelatnost pronalaženja, animiranja, pridobijanja, angažovanja i povezivanja više lica za prodaju opojnih droga koja se šalju na razna mjesta ili punktove. Ta lica se mogu, ali i ne moraju međusobno poznavati. Posrednici su lica koja održavaju vezu između preprodavaca i prodavaca, odnosno organizatora mreže i b) preduzima od strane dva ili više lica. Djelo čini više (najmanje dva) lica koja su se prethodno dogovorila da udruženo pristupe jednoj ili više, istih ili različitih, djelatnosti upravljenih na proizvodnju, preradu ili stavljanje u promet opojnih droga. Dogovorom se može posao i podijeliti, tako da neka lica proizvode, druga prenose, treća prerađuju i prodaju ili samo prodaju opojnu drogu³⁴.

Drugi teži oblik ovog djela za koji je propisana kazna zatvora najmanje osam godina (a najviše trideset godina) postoji u onim slučajevima kada je preduzetom radnjom izvršenja bilo kog oblika djela prouzrokovana teža posljedica iz nehata u obliku: a) znatnog oštećenja zdravlja većeg broja ljudi i b) smrti lica kome je prodana opojna droga ili koje je posredovalo u prodaji supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge³⁵.

Poseban oblik djela se sastoji u neovlaštenom pravljenju, nabavljanju, posjedovanju ili davanju na upotrebu opreme, materijala ili supstanci za koje se zna da su namijenjene za proizvodnju opojnih droga. Ovdje se kao objekt radnje javljaju: oprema, materijal ili supstance koje su neophodne, odnosno namijenjene za proizvodnju opojnih droga. Radi se o različitim sredstvima koja se mogu upotrijebiti za pripremu, proizvodnju, korištenje ili neposredno unošenje opojne droge u organizam³⁶. Ovaj oblik djela postoji kada učinilac: a) pravi, proizvodi, sklapa, montira ili prepravlja predmete izvršenja ovog djela, b)

³³ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 453-463.

³⁴ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka, str. 119-124.

³⁵ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 453-463.

³⁶ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka, str. 119-124.

nabavlja predmete u smislu dolaženja u posjed na bilo koji način, c) posjeduje predmete u smislu neposredne ili posredne državnine, faktičke vlasti, i d) daje predmete na upotrebu drugom licu, odnosno omogućava drugom licu da dođe u dodir, odnosno u državinu ovih predmeta radi upotrebe³⁷. Koji su to predmeti, oprema, materijal ili supstance koji su namijenjeni za proizvodnju opojnih droga, stvar je ocjene suda u konkretnom slučaju. To može biti: oprema (aparati i laboratorijski pribor), materijal (špric, igle, lule, lampe) ili supstance (razne hemikalije) koje su inače namijenjene za proizvodnju opojnih droga, ali to ne mora biti slučaj. To mogu biti i svakodnevni predmeti koji se koriste u domaćinstvu ili industriji (hemijskoj ili farmaceutskoj) ili u školskim ili fabričkim laboratorijama za druge namjene, ali koji se mogu upotrijebiti i za ovu svrhu. Dovoljno je da je učinilac djela svjestan namjene ovih predmeta, bez obzira da li kod njega postoji i namjera upravljena na upotrebu ovih predmeta u cilju izvršenja ovog krivičnog djela³⁸. Za ovo je djelo propisana kazna zatvora od tri do pet godina.

Lakši oblik ovog krivičnog djela za koji se učinilac može u potpunosti osloboditi od kazne postoji kada učinilac bilo kog oblika djela: a) prijavi nadležnim organima od koga nabavlja opojnu drogu i b) bitno doprinese otkrivanju učinjenog krivičnog djela u vezi sa zloupotrebom opojnih droga³⁹.

Pored kazne zatvora, zakonik je za ovo krivično djelo u bilo kom obliku propisao i mjeru bezbjednosti oduzimanja predmeta, odnosno učiniocu djela se uz kaznu zatvora obavezno izriče i mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta, odnosno oduzimanje supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge; biljke iz koje se dobija opojna droga; sredstava za njihovu proizvodnju ili preradu; sredstava prevoza koja su preuređena za njihovo skrivanje i sredstava za njihovo trošenje⁴⁰.

2) *Omogućavanje uživanja opojnih droga* predstavlja drugo krivično djelo predviđeno u odredbi člana 208 Krivičnog zakonika Republike Srpske koje ima dva oblika ispoljavanja, i to osnovni i teži oblik.

Ovo krivično djelo se sastoji u navođenju drugog na uživanje opojne droge, zatim davanju drugom opojne droge da je uživa on ili neko drugo lice, u

³⁷ Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2014. Zloupotreba opojnih droga u krivičnom pravu s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu, Internacionalna asocijacija kriminalista Banja Luka, *Zbornik radova sa Međunarodne naučno-stručne konferencije*, Istočno Sarajevo.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Mitrović, Lj. 2008. Opojne droge u kaznenom zakonodavstvu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, *Defendologija*, Teorijsko stručni časopis za pitanja zaštite, bezbjednosti odbrane, obrazovanja, obuke i osposobljavanja, broj 21-22, Banja Luka, str. 43-52.

⁴⁰ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 453-463.

stavljanju drugom licu na raspolaganje prostorija radi uživanja opojne droge ili u omogućavanju na drugi način drugom licu da uživa opojnu drogu⁴¹.

Objekt zaštite jeste zdravlje ljudi, a objekt napada jesu prirodne ili sintetičke supstance ili preparati koji su proglašeni za opojne droge, koji djeluju na centralni nervni sistem, a poslije kraće ili duže upotrebe izazivaju stanje fizičke ili psihičke zavisnosti (adikcije), tako da usljed naglog prestanka sa unošenjem droge u organizam nastupa apstinencijalna kriza⁴².

Karakteristično je kod ovog krivičnog djela što su radnje podstrekavanja ili pomaganja kojima se drugom licu omogućava ili olakšava uživanje opojnih droga predviđene kao samostalno krivično djelo. Radnja izvršenja se sastoji iz više alternativno predviđenih djelatnosti, i to: a) navođenje drugog lica na uživanje opojne droge – podstrekavanje u smislu stvaranja nove ili učvršćivanja postojeće, ali kolebljive odluke kod drugog lica da započne ili da nastavi da uživa opojnu drogu, b) davanje drugom opojne droge da je uživa on ili treće lice - djelatnost kojom se omogućava da drugo lice dođe u posjed, odnosno državinu opojne droge (poklanjanje ili ustupanje drugom da je koristi besplatno, za uslugu ili na zajam), c) stavljanje prostorija na raspolaganje drugom licu radi uživanja opojne droge - ustupanje jednom ili više lica, jednokratno ili u dužem vremenskom periodu, svojih prostorija s ciljem njihovog korištenja za uživanje opojnih droga, uz određenu naknadu ili bez nje, u prisustvu vlasnika prostorija ili držaoca ili ne⁴³. Pod prostorijom se podrazumijevaju stan, dio stana, posebna soba, podrum, tavan, kabina, šupa, vikendica ili svaki drugi ograđen i zatvoren prostor koji nije dostupan drugim licima bez uklanjanja prepreka i g) omogućavanje uživanja opojne droge može se izvršiti i na drugi način kroz različite djelatnosti doprinošenja drugom licu da uzme opojnu drogu: pozajmljivanje pribora, davanje savjeta za upotrebu, davanje obavještenja o licima ili mjestima gdje se opojna droga može nabaviti i sl.⁴⁴

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj. Za ovo je krivično djelo propisana kazna zatvora od jedne do osam godina. Uz kaznu zatvora obavezno se izriče i mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta - opojnih droga.

Lakši oblik ovog krivičnog djela postoji kada učinilac krivičnog djela otkrije krivično djelo nadležnim organima, i u tom slučaju se učinilac krivičnog djela može osloboditi od kazne.

Djelo ima dva teža oblika ispoljavanja. Tako, prvi teži oblik djela za koji je propisana kazna zatvora od dvije do dvanaest godina postoji ako je radnja izvršenja preduzeta: a) prema određenom licu, licu sa određenim svojstvom, što

⁴¹ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka, str. 119-124.

⁴² Ibidem.

⁴³ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 453-463.

⁴⁴ Ibidem.

mora biti poznato učiniocu krivičnog djela, i to: djetetu, duševno poremećenom licu ili prema dva ili više lica, b) na određenom mjestu, i to: u školi ili drugim vaspitno-obrazovnim, sportskim ili kulturnim ustanovama ili mjestu koje služi za obrazovanje, vaspitanje, sportsku ili drugu društvenu aktivnost ili mjestu u njihovoj neposrednoj blizini, c) od strane određenog lica, i to: službenog lica, zdravstvenog ili socijalnog radnika, nastavnika, vaspitača ili trenera i d) na određeni način – iskorištavanjem svog položaja⁴⁵.

Najteži oblik ovog krivičnog djela za koji je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina postoji ako je preduzetom radnjom izvršenja prouzrokovana iz nehata smrt lica kome je data opojna droga.

Čine se sasvim opravdanim zahtjevi nekih pravnih teoretičara, a pogotovo šire javnosti prema kojima bi učiniocima najtežih oblika ovih krivičnih djela u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj trebalo izricati, uz sadašnje krivične sankcije i mjeru konfiskacije cjelokupne pokretne i nepokretne imovine (*sui generis* mjeru ili krivičnu sankciju pod imenom “zaplijena imovina” poznaju skoro sva kaznena zakonodavstva zapadnih zemalja)⁴⁶.

Za razliku od Republike Srpske, u nekim krivičnim zakonodavstvima inkriminisano je i samo uživanje opojnih droga⁴⁷, s tim da se u nekim zemljama kažnjava (i smatra krivičnim djelom) upotreba svih opojnih droga, za razliku od drugih u kojima se kažnjava samo upotreba pojedinih vrsta opojnih droga.

4. UŽIVANJE OPOJNE DROGE NA JAVNOM MJESTU

Propisivanje “*konzumiranja opojne droge*” ili druge psihoaktivne supstance na javnom mjestu prekršajem javnog reda i mira u Zakonu o javnom redu i miru Republike Srpske⁴⁸ predstavlja značajnu novinu u prekršajnom

⁴⁵ Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka, str. 119-124.

⁴⁶ Mitrović, Lj. 2008. Opojne droge u kaznenom zakonodavstvu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, *Defendologija*, Teorijsko stručni časopis za pitanja zaštite, bezbjednosti odbrane, obrazovanja, obuke i osposobljavanja, broj 21-22, Banja Luka, str. 43-52.

⁴⁷ Primjera radi, u odredbi člana 729 Krivičnog zakonika Italije propisano je da krivično djelo zloupotrebe opojnih sredstava čini lice koje na javnom mjestu ili prostoru koje je izloženo javnosti ili u privatnom klubu bilo koje vrste bude uhvaćeno u ozbiljnom promijenjenom psihičkom stanju usljed upotrebe opojnih sredstava. Za takvo krivično djelo propisana je kazna zatvora u trajanju do tri godine i novčana kazna.

⁴⁸ Zakon o javnom redu i miru, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 11/2015 i 58/2019.

zakonodavstvu Republike Srpske (u prekršajno zakonodavstvo Republike Srpske ovaj prekršaj je prvi put uveden 2002. godine)⁴⁹.

Radnja izvršenja kod ovog prekršajnog djela sastoji se u konzumiranju opojnih droga ili drugih psihoaktivnih supstanci na javnom mjestu.

Zaštitni objekt kod ovog prekršaja jeste javni mir, a za postojanje ovog prekršaja bitno je mjesto izvršenja prekršaja, odnosno da se opojna droga ili druge psihoaktivne supstance konzumiraju na javnom mjestu. Za ovaj prekršaj Zakonom o javnom redu i miru propisana je novčana kazna u iznosu od 700 do 1.700 KM.

5. PREKRŠAJI PROPISANI ZAKONOM O PROIZVODNJI I PROMETU OPOJNIH DROGA

Ranije pomenutim Zakonom o proizvodnji i prometu opojnih droga propisan je niz prekršaja, a kao učinioci prekršaja mogu se javiti pravna lica, odgovorna lica u pravnom licu i fizička lica. Učiniocima prekršaja iz ovog zakona mogu se izricati novčane kazne i pojedine zaštitne mjere, i to: 1) oduzimanja predmeta, pod čim se podrazumijeva oduzimanje opojnih droga, dijelova biljaka ili supstanci koje se upotrebljavaju za izradu opojnih droga, kao i sredstava za izradu opojnih droga; 2) zabrane obavljanja djelatnosti u trajanju od tri mjeseca do jedne godine, računajući od dana pravosnažnosti odluke, i 3) obaveznog liječenja od zavisnosti o opojnoj drogi u trajanju od tri mjeseca do jedne godine.

Prekršajna odgovornost pravnog lica postoji ukoliko pravno lice (novčanom kaznom od 7.000 do 17.000 KM kazniće se pravno lice):

1. neovlašteno posjeduje opojnu drogu, biljku ili dio biljke iz koje se može proizvesti opojna droga ili supstanca koja se može upotrijebiti za izradu opojne droge,
2. neovlašteno posjeduje sredstvo za proizvodnju opojne droge,
3. podstiče izradu, posjedovanje, upotrebu ili promet opojne droge,
4. uzgaja mak koji je namijenjen za izradu opojne droge izvan predviđene teritorije,
5. uzgaja mak namijenjen za izradu opojne droge bez odobrenja, ili ako obavlja tu djelatnost prije sklopljenog ugovora sa pravnim licem ovlaštenim za otkup maka,
6. ne obavijesti nadležni organ unutrašnjih poslova i poljoprivrednu inspekciju o svakoj okolnosti koja ukazuje na sumnju da je mak koji je namijenjen za izradu opojne droge ili dio te biljke upotrijebljen ili bi mogao biti upotrijebljen za nedopuštenu izradu opojnih droga,

⁴⁹ Član 16. Zakona o javnom redu i miru, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 25/2002 glasi: Ko na javnom mestu uživa opojnu drogu ili psihotropne supstance - kazniće se novčanom kaznom od 100 do 1.500 KM ili kaznom zatvora do 60 dana.

7. otkupi mak koji je namijenjen za izradu opojne droge bez odobrenja za otkup,
8. ne osigura čuvanje nasada maka od neovlaštenog zarezivanja ili ubiranja,
9. u ugovorenom roku ne preda pravnom licu sa kojim je sklopljen ugovor o proizvodnji sav proizvedeni mak,
10. u ugovorenom roku ne preuzme sav proizvedeni mak,
11. ne vodi propisane evidencije, ili ih vodi netačno, neuredno ili sa zakašnjenjem,
12. konoplju uzgaja bez prethodnog odobrenja,
13. izrađuje opojnu drogu bez odobrenja ministarstva nadležnog za poslove zdravlja, ili ako istu djelatnost obavlja, a da ne ispunjava uslove propisane za proizvodnju lijekova,
14. u naučne svrhe uzgaja biljke iz kojih se može proizvesti opojna droga ili proizvodi opojnu drogu bez odobrenja ministarstva nadležnog za poslove zdravlja, ili ako istu djelatnost obavlja, a da ne ispunjava propisane uslove⁵⁰.

Nadalje, novčanom kaznom od 5.000 do 15.000 KM kazniće se za prekršaj pravno lice ako posjeduje uzorke opojnih droga u svrhu obavljanja naučno-istraživačkog rada, analize ili dresure životinja za otkrivanje opojnih droga bez dozvole, ili ako s tim uzorcima ne postupa na propisani način.

Novčanom kaznom od 5.000 do 17.000 KM kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

1. supstance koje se mogu upotrijebiti za izradu opojne droge izrađuje, posjeduje ili stavlja u promet, a da nije registrovano za tu djelatnost,
2. ako u proizvodnji, prometu ili raspolaganju supstancama koje se mogu upotrijebiti za izradu opojne droge ne obavijesti organ unutrašnjih poslova o svakoj okolnosti koja ukazuje na sumnju da je ova supstanca upotrijebljena ili bi mogla biti upotrijebljena za nedopuštenu izradu,
3. ako uvozi, izvozi ili provози supstance koje se mogu upotrijebiti za izradu opojne droge bez dozvole koja se odnosi na određenu pošiljku ili određenu vrstu i količinu supstance u određenom razdoblju,
4. ako ne vodi propisane evidencije ili ih vodi netačno, neuredno ili sa zakašnjenjem,
5. ako neovlašteno otkrije podatak koji je označen kao službena tajna i
6. ako na vrijeme ne dostavlja izvještaje o potrebama i izvještaje o potrošnji opojnih droga i lijekova koji sadrže opojne droge u nadležni organ⁵¹.

⁵⁰ Član 42 Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

⁵¹ Član 50 Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

Za ove prekršaje kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odnosno u zdravstvenoj ili veterinarskoj ustanovi, kao i fizičko lice (npr. zemljoradnik).

Prekršajna odgovornost pravnog lica (ali i odgovornog lica u pravnom licu i fizičkog lica) postoji i u slučajevima kada pravno lice obavlja promet opojnih droga na veliko ili malo, a ne ispunjava propisane uslove, te ako opojne droge koje služe u naučnoistraživačke, nastavne svrhe i svrhe analize izdaje bez odobrenja ministra nadležnog za poslove zdravlja.

Pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice čine prekršaj i ako obavljaju uvoz, izvoz, prevoz i prolazak opojnih droga, lijekova koji sadrže opojne droge, te dijelova biljaka iz kojih se izrađuje opojna droga bez dozvole ministra nadležnog za poslove zdravlja, kao i ako prolazak opojnih droga, te dijelova biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga obavljaju, a da za pošiljku nije izdata propisana dozvola, ili ako tokom prolaza dođe do izmjene prirode opojne droge, originalnog pakovanja, pečata, ili ako je tokom prolaza pošiljka izložena uticajima koji mogu izmijeniti prirodu opojne droge⁵².

Prekršaj čini i fizičko lice ukoliko pri prelazu državne granice lijekove koji sadrže opojnu drogu posjeduje bez medicinske dokumentacije ili u količini većoj od neophodne za ličnu upotrebu u maksimalnom trajanju od pet dana ili pri prelazu državne granice posjeduje lijek koji sadrži opojnu drogu, a na supstitucijskoj je terapiji od bolesti ovisnosti ili simptomatskoj terapiji u terminalnoj fazi malignih bolesti, a lijek posjeduje bez medicinske dokumentacije ili u količini većoj od neophodne za ličnu upotrebu u maksimalnom trajanju od 15 dana⁵³. Novčanom kaznom kazniće se za prekršaj fizičko lice koje stavljanjem u hranu, piće ili na drugi način izlaže drugog djelovanju opojne droge, kao i lice koje pri učešću u prevozu lica i stvari, u slučaju sumnje da je postupljeno protivno odredbama zakona odmah ne obavijesti nadležni organ unutrašnjih poslova.

Zakonom je propisana i prekršajna odgovornost službenih, odnosno odgovornih lica u carini, odnosno Upravi za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine, te će se tako za prekršaj kazniti službeno ili odgovorno lice u carini ukoliko na dozvoli za uvoz, izvoz ili prolazak opojnih droga, lijekova i dijelova biljaka ne označi datum i mjesto carinjenja, zatim ako primjerak dozvole ne dostavi ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja u roku od osam dana, te ako za obavljanje prolaza ne utvrdi vrstu i količinu opojnih droga, dijelova biljke ili lijekova koji sadrže opojne droge, ili ako na carinskoj dozvoli ne označi iz koje zemlje pošiljka dolazi, u koju zemlju je upućena, ili ako o pošiljci odmah ne obavijesti nadležno ministarstvo unutrašnjih poslova⁵⁴.

⁵² Član 45 Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

⁵³ Član 46 Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

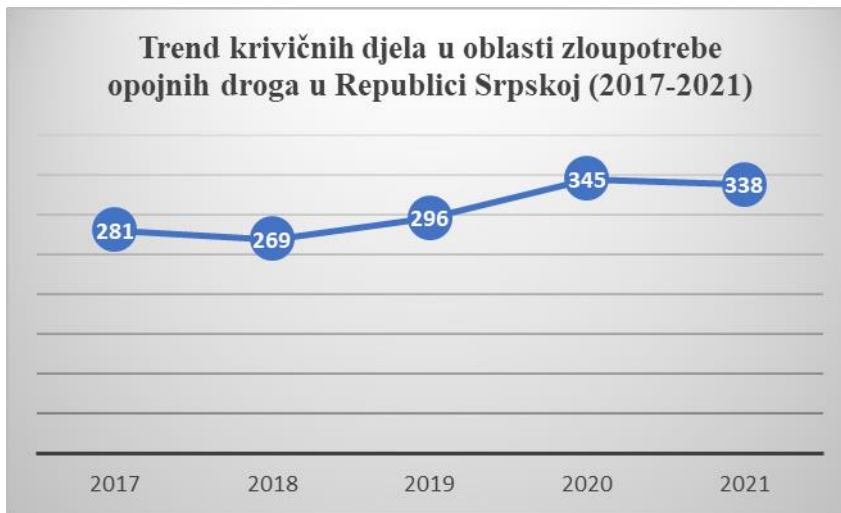
⁵⁴ Član 48 Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

6. KRIVIČNA DJELA I PREKRŠAJI NEOVLAŠTENE PROIZVODNJE I PROMETA OPOJNIH DROGA – STANJE U REPUBLICI SRPSKOJ ZA PERIOD OD 1.1.2017. GODINE DO 31.12.2021. GODINE

Podaci navedeni u ovom dijelu rada prikazani su sumirano za cijeli posmatrani period istraživanja (2017-2021) po krivičnim djelima i prekršajima kao i drugim karakteristikama u oblasti proizvodnje i prometa opojnih droga iznesenim u godišnjim izvještajima o stanju bezbjednosti u Republici Srpskoj⁵⁵.

Tabela 1. Upporedni prikaz krivičnih djela neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga u Republici Srpskoj (2017-2021)

Redni broj	Zloupotreba opojnih droga	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
1.	Broj krivičnih djela	281	269	296	345	338
2.	Broj podnesenih izvještaja	247	234	242	265	272
3.	Broj prijavljenih lica	350	297	324	351	371
3.a	Maloljetnici	8	12	15	8	6
3.b	Povratnici	118	84	114	120	131

Slika 1. Trend krivičnih djela zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj (2017-2021)

⁵⁵ Za ovaj dio referata korišteni su podaci prezentovani u izvještajima o stanju bezbjednosti u Republici Srpskoj Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske za 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 i 2021. godinu. Preuzeto sa: [nahttps://mup.vladars.net/index.php?vijest=informisanje_javnosti&vrsta=statistike](https://mup.vladars.net/index.php?vijest=informisanje_javnosti&vrsta=statistike)

Iz Tabele 1. može se zaključiti da se trend krivičnih djela u oblasti zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj iz godine u godinu mijenja. Sa Slike 1. vidljivo je da se u 2018. i 2021. godini bilježi pad ovih krivičnih djela u odnosu na prethodnu godinu, dok se u 2017, 2019. i 2020. godini bilježi njihov porast. Najmanje krivičnih djela u ovoj oblasti zabilježeno je upravo u 2018. godini, dok je najveći broj ovih djela evidentiran u 2020. godini.

Kada je u pitanju broj podnesenih izvještaja za ova krivična djela njihov broj se iz godine u godinu povećavao, dok se broj prijavljenih lica takođe mijenjao. Najviše lica (njih 371) zabilježeno je 2021. godine, dok je najmanji broj lica (njih 297) evidentirano u 2018. godini.

Interesantan je podatak da se broj maloljetnih lica u prve tri godine konstantno povećavao, dok je u 2020. i 2021. godini evidentan sve manji broj maloljetnika koji su počinili neko krivično djelo u oblasti zloupotrebe opojnih droga.

Konstantno je i povećanje broja povratnika osim u 2018. godini kada se bilježi manji broj povratnika u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 2. Uporedni prikaz prekršaja zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj (2017-2021)

Redni broj	Zloupotreba opojnih droga	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
1.	Broj prekršaja	474	722	1.027	1.093	1.760
2.	Broj prijavljenih lica	483	731	1.038	1.086	1.744

Slika 2. Trend prekršaja zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj (2017-2021)

U tabeli 2. prikazan je ukupan broj evidentiranih prekršaja, kao i broj prijavljenih lica, tj. učinilaca prekršaja u oblasti zloupotrebe opojnih droga. Iz navedenih podataka može se zaključiti da se broj počinjenih prekršaja, kao i broj njihovih učinilaca iz godine u godinu povećavao. Na slici 2. prikazan je trend prekršaja u oblasti zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj za posmatrani period. Sa slike je vidljivo da se broj prekršaja u nekim godinama povećavao i za preko 50% u odnosu na prethodnu godinu. Tako je broj prekršaja za 61% veći u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu. Ista situacija je i sa učiniocima ovih prekršaja.

Za posljednje tri godine (2019-2021) u izvještajima o stanju bezbjednosti u Republici Srpskoj prikazana su počinjena krivična djela i prekršaji po policijskim upravama. Takođe, prikazan je i broj krivičnih djela koja je u svom radu evidentirala Uprava za organizovani i teški kriminalitet.

Tabela 3. Uporedni prikaz krivičnih djela neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga po policijskim upravama u Republici Srpskoj (2019-2021)

Godina	Ukupan broj krivičnih djela	Uprava za organizovan i i teški kriminalitet	Policijske uprave									
			Banja Luka	Gradiška	Prijedor	Mrkonjić Grad	Doboj	Bijeljina	Zvornik	Istočno Sarajevo	Foča	Trebinje
2019.	296	13	54	20	48	5	23	65	34	21	0	13
2020.	345	41	54	21	47	11	38	46	39	25	7	16
2021.	338	18	49	40	51	2	58	51	27	27	4	11
Ukupno	979	72	157	81	146	18	119	162	100	73	11	40

Iz Tabele 3. može se zaključiti da je najveći broj krivičnih djela zloupotrebe opojnih droga u posmatranom periodu počinjen na teritoriji Policijske uprave Bijeljina, ukupno 162 krivična djela, zatim na teritoriji Policijske uprave Banja Luka, ukupno 157 krivičnih djela, te na teritoriji Policijske uprave Prijedor. Najmanji broj krivičnih djela evidentiran je na teritoriji Policijske uprave Foča, ukupno 11 krivičnih djela.

Tabela 4. Uporedni prikaz prekršaja neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga po policijskim upravama u Republici Srpskoj (2019-2021)

Godina	Ukupan broj prekršaja	Policijske uprave									
		Banja Luka	Gradiška	Prijedor	Mrkonjić Grad	Doboj	Bijeljina	Zvornik	Istočno Sarajevo	Foča	Trebinje
2019.	1.027	155	29	31	0	320	119	135	73	45	120

2020.	1.093	182	53	70	13	301	75	134	116	47	102
2021.	1.760	185	55	103	2	490	123	164	369	172	97
Ukupno	3.880	522	137	204	15	1.111	317	433	558	264	319

Iz Tabele 4. može se zaključiti da je najveći broj prekršaja zloupotrebe opojnih droga u posmatranom periodu počinjen na teritoriji Policijske uprave Doboj, ukupno 1.111 prekršaja. Skoro duplo manje prekršaja je evidentirano u Policijskoj upravi Istočno Sarajevo, ukupno 558 prekršaja, a nešto manje, ukupno 522 prekršaja, evidentirano je na teritoriji Policijske uprave Banja Luka. Najmanji broj prekršaja evidentiran je na teritoriji Policijske uprave Mrkonjić Grad, ukupno 15 prekršaja.

Kada su u pitanju vrste oduzetih opojnih droga, najveća količina oduzetih opojnih droga u periodu od 2017. do 2021. godine, odnosi se na drogu marihuanu.

Literatura:

- Ekonomska enciklopedija*, I deo, 1984. Savremena administracija, Beograd.
- Grupa autora, 2005. *Komentari krivičnih (kaznenih) zakona u BiH*, knjiga II, Zajednički projekat Savjeta Evrope i Evropske komisije, Sarajevo.
- Grupa autora, 2010. *Zloupotreba opojnih droga*, studije i analize, 1998-2007; Državni zavod za statistiku, Zagreb.
- Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2017. *Krivično pravo – posebni deo*, Panevropski Univerzitet APEIRON, Banja Luka.
- Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2018. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, prvo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka.
- Jovašević, D. & Mitrović, Lj. & Ikanović, V. 2021. *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, drugo izdanje, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka.
- Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/2003; 32/2003 - ispr.; 37/2003; 54/2004; 61/2004; 30/2005; 53/2006; 55/2006; 8/2010; 47/2014; 22/2015; 40/2015; 35/2018 i 46/2021.
- Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj 19/2020 – Prečišćeni tekst.
- Krivični zakon Federacije BiH, Službene novine, br. 36/2003; 21/2004 – ispr.; 69/2004; 18/2005; 42/2010; 42/2011; 59/2014; 76/2014; 46/2016 i 75/2017.
- Krivični zakon Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 49/2003; 108/2004; 37/2006; 70/2006; 73/2010; 1/2012 i 67/2013.
- Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 22/2000.
- Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017; 104/2018 - odluka US; 15/2021 i 89/2021.
- Mitrović, Lj. 2008. *Opojne droge u kaznenom zakonodavstvu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, Defendologija*, Teorijsko stručni časopis za pitanja zaštite, bezbjednosti odbrane, obrazovanja, obuke i osposobljavanja, broj 21-22, Banja Luka.
- Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2012. *Zloupotreba opojnih droga u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine*, Zbornik radova sa VI Naučnog skupa pod nazivom: *Društvena reakcija na savremene oblike ugrožavanja bezbjednosti*, Dani bezbjednosti, FBZ Banja Luka.
- Mitrović, Lj. & Jovašević, D. 2014. *Zloupotreba opojnih droga u krivičnom pravu sposebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu*, Internacionalna asocijacija kriminalista Banja Luka, *Zbornik radovasa Međunarodne naučno-stručne konferencije*, Istočno Sarajevo.

Mrvić–Petrović, N. & Mitrović, Lj. 2007. Prekršajno pravo, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka.

Zakon o javnom redu i miru, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 11/2015 i 58/2019.

Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 110/03 i 29/2004 – ispr.

NARCOTIC DRUGS IN CRIMINAL LEGISLATION REPUBLIC OF SRPSKA

Ljubinko Mitrović

Nikolina Grbić-Pavlović

Sonja Tomašević

Abstract: *The abuse of narcotic drugs and other psychoactive substances of natural or synthetic origin represents an old, long-known, negative, sociopathological phenomenon that not only endangers the health and life of people, but also endangers the family, the wider social community, and certainly security every country. The abuse of narcotic drugs, as well as a number of illegal activities of individuals and groups in connection with and on the occasion of the disposal of narcotic drugs, are provided as different forms and types of criminal acts and misdemeanors in modern criminal and misdemeanor legislation.*

All national criminal legislation based on international legal acts of a universal and regional character foresee one or more criminal acts and misdemeanors and systems of criminal and misdemeanor sanctions for their perpetrators.

The problem of drug addiction and the problem of abuse of narcotic drugs, defined as a problem of modern society, has not bypassed the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina. Accordingly, the criminal justice system of the Republic of Srpska contains several provisions that prescribe liability (criminal or misdemeanor) and punishment for illegal actions and activities of individuals and groups in connection with and on the occasion of narcotic drugs and psychoactive substances. In this paper, positive criminal law solutions to the abuse of narcotic drugs in the criminal legislation of the Republic of Srpska are being considered.

Keywords: *narcotic drugs, abuse, criminal offense, misdemeanor, laws, responsibility, sanctions.*